

DIN PROBLEMA RELAȚIILOR REVOLUȚIONARILOR MAGHIARI CU AVRAM IANCU

În tezaurul tradițiilor de luptă ale poporului român pentru unitate națională, pentru făurirea unei patrii libere, independente și suverane, activitatea revoluționară a lui Avram Iancu, pătrunsă de o dragoste nețărmurită față de popor și de o convingere nestrămutată în progresul social, constituie o neprețuită moștenire.

Un aspect deosebit de valoros în această moștenire îl prezintă lupta lui, în timpul revoluției burghezo-democratice din 1848—49, pentru drepturile națiunii, de asemenea stăruința sa, în cadrul acestei lupte, pentru frăție între popoare.

1. În mediul în care și-a continuat studiile, la Cluj și apoi la Tg. Mureș, unde și-a făcut stagiul de cancelist, în comunitatea colegilor români și maghiari, Iancu își dă seama din fragedă tinerețe de un aspect specific al Transilvaniei, de conviețuirea poporului român cu maghiarii și cu sașii, și că majoritatea acestora trăiau în condițiile grele, asupritoare, ale feudalismului. Totodată observă nemulțumirile maselor pe de o parte, iar pe de altă parte atitudinea de dispreț a elementelor privilegiate și atașate regimului străin habsburgic. Studiind cu cel mai mare interes literatura juridică privitoare la situația iobagilor și a „drepturilor“ feudalilor, își formează de pe acum părerea — în cadrul atmosferei încărcate din viața publică a țării — că o transformare se poate face numai cu forța, cu lupta, „cu lancea lui Horea“. Văzînd preocupările intense ale tineretului, ajunge de asemenea la concluzia că toate acestea se pot realiza printr-o colaborare strînsă între asupriții diferitelor popoare. Întreaga lui viață dovedește că nu a renunțat la această idee niciodată, nici în condițiile cele mai grele ale conflictelor dintre revoluționarii români și maghiari, ce s-au creat în urma concepției limitate a conducătorilor maghiari în problema drepturilor naționale ale românilor din Transilvania.

2. Istoriografia a analizat această problemă deosebit de importantă a anilor 1848—49. Istoricii Silviu Dragomir și Ștefan Pascu consacră zeci de pagini în lucrările lor relațiilor revoluționare maghiari cu conducătorul moților, Avram Iancu. La elucidarea acestei probleme și-au adus contribuția, pe baza principiilor materialismului istoric, și istoricii maghiari din R. P. Ungaria, astfel I. Tóth Zoltán, Trócsányi Zsolt și alții. Și totuși, dacă ne propunem să atingem din nou

¹ S. Dragomir, *Avram Iancu*, București, 1965; Șt. Pascu, *Avram Iancu. Viața și faptele unui crou și martir*, București, 1972; *Din istoria Transilvaniei*, vol. II, ediția a II-a, București, 1963; I. Tóth Zoltán, *Kossuth és a nemzetiségi kérdés 1848—49-ben*, în *Emlékkönyv Kossuth Lajos születésének 150-ik évfordulójára*, vol. II, Budapeșt, 1952; Trócsányi Zsolt, *Az erdélyi parasztság története 1790—1849*, Budapeșt, 1956; Spira György, *A magyar forradalom 1848—49-ben*, Budapeșt, 1959.

problema relațiilor revoluționarilor maghiari cu Avram Iancu, o facem pentru faptul că s-au găsit noi date referitoare la legăturile lui Avram Iancu cu revoluționarii maghiari. În analiza problemei ne vom baza și pe aceste materiale.

De la bun început dorim să subliniem că nu vom analiza legăturile revoluționarilor maghiari cu Avram Iancu în tot cursul revoluției. Intenționăm să atingem numai o perioadă scurtă, perioada premergătoare înfringerii marii mișcări revoluționare a popoarelor român și maghiar. Dar deoarece dintre mai multe acțiuni istorice în vederea înțelegerii dintre revoluționarii acestor meleaguri, două, prima și ultima, anume cea dusă de deputatul Dragoș și cea inițiată de marele revoluționar N. Bălcescu, sint bine cunoscute², ne vom ocupa în primul rând de încercările ce au avut loc între acțiunile acestora.

3. Până în lunile de primăvară ale anului 1849, în Munții Apuseni se formează o putere politică, cum o denumește S. Dragomir, „Prefectura din munți“. Ea era organizată în așa fel, încât să servească la apărarea românilor, conduși de tribuni și prefectii lor. Acești revoluționari însă erau însărcinați și cu asigurarea aprovizionării, a ordinii legale, a conducerii societății din Munții Apuseni. A luat ființă deci aici o putere politică, cu o organizație proprie românilor³. Deși Avram Iancu avea doar funcția de prefect, în realitate conducerea întregii puteri administrativ-politice și militare îi aparținea lui.

Avea oare vreo importanță existența acestei puteri administrativ-militare în problema legăturilor cu revoluționarii maghiari, cu guvernul maghiar? Noi credem că da. Dacă până la apariția acestei puteri organizate guvernul maghiar privea activitatea independentă a românilor din Munții Apuseni ca un fenomen trecător, care poate fi lichidat de armata ungară — și, după cum se știe, măsuri militare de acest fel au și fost luate — după crearea acestei „Prefecturi din munți“ ea nu putea fi privită altfel, decât cum era: drept o putere politică organizată. De la această dată caracterul raporturilor s-a schimbat. Guvernul maghiar se ferea să mai dea ordine pentru liniștirea spiritelor de aici cu ajutorul armelor și a trecut la metoda tratativelor.

4. Primul proiect pentru tratative cu forțele revoluționare conduse de Avram Iancu a apărut după promulgarea Constituției Monarhiei Habsburgice din 4 martie 1849, care, neluând în considerare Constituția din aprilie 1848 a Ungariei, a proclamat autonomia Transilvaniei și a Părților, autonomia Croației, Slavoniei, a Fiumei, a regiunilor grănicerești și a Voivodinei sârbești. Ca răspuns la această constituție, guvernul revoluționar maghiar la 14 martie 1849 a proclamat independența Ungariei și detronarea Casei de Habsburg, dar totodată a încercat să ajungă la o înțelegere cu reprezentanții poporului român din Transilvania, cu popoarele sîrb și croat.

Primii pași au fost făcuți spre sîrbi, apoi spre croați. Și, deși unele elemente progresiste italiene — cum era și Niccolo Tommaseo — apoi și poloneze, îndemnau pe croați la lupta comună cu maghiarii, totuși convorbirile duse, prin reprezentanți, din partea sîrbilor cu Djordje Stratimirovici și din partea croaților cu Dragolio Kuslian, s-au terminat fără nici un rezultat, deoarece guvernul maghiar din

¹ S. Dragomir, *op.cit.*; *Din istoria Transilvaniei*, ed. a II-a, București, 1963.

² L. Ursuțiu, *Un document privind organizarea administrativă a românilor în revoluția din 1848 în Transilvania*, în *ActaMN*, VI, 1969, p. 593—611.

programul revoluționar al sîrbilor a recunoscut doar autonomia Slavoniei și nu și a Voivodinei, iar croaților numai respectarea autonomiei vechi limitate⁴. Desigur această platformă nu putea să satisfacă năzuințele popoarelor slave.

Tratatul cu românii au avut loc paralel cu celelalte încercări. Discutînd și cu deputații români din parlamentul maghiar posibilitățile de împăcare⁵ cu conducătorul revoluționar din Munții Apuseni, guvernatorul Ungariei, Kossuth acceptă propunerea acestora ca dintre ei să fie designat un mediator și trimite pe deputatul Ioan Dragoș la Avram Iancu, în 14 aprilie 1849 pentru a începe tratativele. Un acord pașnic cu revoluționarii români ar fi eliberat 12 000 de oameni din armata maghiară, care se afla în Munții Apuseni și ei ar fi putut fi folosiți în altă parte a țării. Dar Dragoș se deplasa în Munții Apuseni fără nici o platformă de tratative. Nu primea promisiuni concrete nici după reîntoarcerea sa la Kossuth, doar declarații vagi, între care „dreptul de libertate comună”. În schimb guvernatorul Ungariei, Kossuth preluase „depunerea armelor și fidelitate față de patrie și față de legi”. Astfel, cum se știe, neînțelegerea din partea lui Kossuth a năzuințelor juste ale românilor a dus la eșecul tratativelor⁶.

5. O a doua încercare va avea loc în a doua jumătate a lunii iunie, inițiată de locotenent-colonelul Simonffy József și sprijinită de deputatul Ioan Gozman. Cu toate probabilitățile ideea s-a născut în rîndurile membrilor guvernului maghiar, care erau în strînsă legătură cu deputații români. Simonffy a fost executorul planului.

Dar cine era Simonffy József, a cărui acțiune pînă în ultimii ani nu a fost subliniată de istorici? El s-a născut în 1790, într-o regiune a monarhiei locuită de populație mixtă. A devenit ofițer în armata imperială și a ajuns la gradul de căpitan. În această calitate a intrat în pensie. În 1848 s-a alăturat revoluției și a fost numit, la început, maior al gărzii civile revoluționare în Nyitra, localitate în Slovacia, apoi în februarie 1849 comandant al gărzii civile comitatense din Bereg, regiune cu o populație mixtă maghiară-ruteană. Înrolîndu-se în armata maghiară, după acțiuni importante, a fost numit comandant de divizie, iar la 8 mai 1849 locotenent-colonel. După înfrîngerea revoluției a fost condamnat la moarte împreună cu încă 400 de participanți la revoluție⁷, alături de Eftimie Murgu și alături de medicul transilvan din Munții Apuseni Oroszhegyi Józsa⁸. Dar după execuția a 13 persoane — conducătorii superiori ai armatei maghiare —, împăratul a transformat pedeapsa cu moartea a celorlalți în pedeapsă cu temniță. Astfel el a stat închis pînă în 1852⁹.

Simonffy nu aparținea acelor revoluționari care au înțeles pe deplin ideea privind drepturile națiunilor, ce a cuprins toată Europa în acea perioadă. Fiind soldat în armata austriacă, cu detașări în diferite garnizoane, locuite de diferite

⁴ Thim József, *A magyarországi 1848—49-iki szerb fölkelés története*, vol. III : *Iratok 1848 szeptember-december és 1849 január-augusztus*, Budapest, 1935, p. 489, 506—509; vezi și Spira György, *op.cit.*, p. 563—564.

⁵ Despre activitatea deputaților români în parlamentul maghiar vezi capitolul „Deputații români în parlamentul din Pesta”, în volumul *Revoluția românilor din Transilvania în anii 1848—49*, vol. V, redactat de S. Dragomir, p. 372—389.

⁶ S. Dragomir, *op.cit.*, p. 126—179.

⁷ Márki Sándor, *Aradvármegye és Arad szabad királyi város története*, partea a II-a, Arad, 1895, p. 609.

⁸ *Idem*, p. 586.

⁹ *Idem*, p. 656.

popoare, și-a dat însă seama că puterea absolutistă habsburgică putea fi lichidată numai prin forțe unite. Înțelegând această necesitate, dar cred că nu greșim dacă subliniem că exclusiv această necesitate și nu și a respectării năzuințelor naționale ale fiecărei popor, s-a alăturat grupării de deputați români în parlamentul maghiar și și-a luat angajamentul să rezolve o problemă acută a guvernului maghiar și anume împăcarea cu Avram Iancu.

În acest sens Simonffy, cu sprijinul deputatului Ioan Gozman, a trimis o scrisoare lui Iancu, la 21 iunie 1849, datată din Vașcău, în care el cerea ca „frații români” să renunțe la slăbirea reciprocă prin sabie și să se întilnească pentru o înțelegere. În scrisoare putem citi: „românii și maghiarii... au neapărată trebuință de cea mai intimă frățietate, căci așa le va fi asigurată existența”¹⁰. Avram Iancu a primit cu înțelegere propunerea lui Simonffy — deși nu îl cunoștea — și a răspuns expunând ideile sale în problema dreptului fiecărui popor la libertate, egalitate, independență. La declarațiile lui Simonffy cu privire la necesitatea unor raporturi frățești între poporul român și poporul maghiar Iancu scria: „În aceste două patrii surori maghiarii nu-și pot asigura existența și viitorul fără români, nici românii fără maghiari... Amîndouă părțile vedem că pericolul ne amenință și încă de aproape, totuși nu ne putem înțelege. Nu știu din ce pricină invidia sau doar trufia își învîrtesc sabia între noi și voi, ca să nu putem vorbi de aproape nici în ceasul agoniei”¹¹. În scrisoare Avram Iancu subliniază că poporul român luptă pentru recunoașterea naționalității politice, împotriva asupririi. „Am fost silit să ridicăm armele — se scrie în această adresă — să le folosim împotriva aceluia, care mai de aproape ne tiranește și se vede că ne apasă existența politică, despre ce, va certifica istoria...”¹². „Libertate, egalitate, frățietate, aceste principii sînt deviza noastră”¹³ — scrie Avram Iancu.

Iancu a răspuns și la scrisoarea lui Gozman pe care a primit-o împreună cu adresa lui Simonffy. Pe un ton hotărît, el critica deputații români din parlamentul maghiar pentru neînțelegerea drepturilor politice ale românilor din Transilvania, pentru atitudinea lor față de conservatorii și aristocrații maghiari „care nu vor libertate practică între națiunile transilvănene”. Ferm pe poziție, Iancu subliniază că „vor lupta eroicește pînă la non plus ultra” nerenunțînd totuși la posibilitatea unei înțelegeri¹⁴.

Dar — cum subliniază și o serie de istorici maghiari marxști — Kossuth a rămas neînțelegător și de această dată față de problema românilor, ca de altfel și față de sîrbi și croați. În scrisoarea sa trimisă lui Simonffy — după această încercare de a prelua tratativele — din nou se exprimă în fraze generale, subliniind importanța depunerii armelor, dar nu și a recunoașterii drepturilor politice ale românilor, sîrbilor, croaților¹⁵.

Analizînd conținutul scrisorii lui Kossuth către Simonffy la data de 5 iulie 1849, istoricul S. Dragomir menționează că guvernatorul Ungariei a scris această

¹⁰ *Transilvania*, nr. 5 din 1877, p. 54.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Transilvania*, nr. 5 din 1877, p. 55.

¹⁴ *Transilvania*, nr. 14 din 1877, p. 159–160.

¹⁵ *Transilvania*, nr. 7 din 1877, p. 77.

scrisoare — evident într-un moment de supărare, din cauză că i s-a atribuit lui vina pentru intervenția armată a lui Hatvani cu ocazia tratativelor între Avram Iancu și deputatul Dragoș¹⁶.

Fără să insistăm asupra acestei probleme, la clarificarea căreia au adus contribuții serioase și istoricii maghiari din R.P.U., între care în primul rând îl amintim pe I. Tóth Zoltán, trebuie să subliniem că tratativele s-au întrerupt. Scrisoarea lungă a lui Kossuth către Simonffy — despre concepția guvernului asupra problemei naționale — a ajuns la Avram Iancu, dar luptătorul consecvent al intereselor națiunii române nu a mai răspuns. La 13 iulie Simonffy a mai trimis o „chemare“ din Vașcău, dar și de această dată fără promisiuni concrete, în care el spunea: „Dacă doriți Dvs. să discutați mai pe larg despre această problemă [a înțelegerii — n.n.] veniți la marginea graniței fără arme, astfel voi veni și eu, asigurându-vă totodată față de orice atac, designați locul și data întâlnirii“¹⁷. Puțin mai târziu, printr-un curier trimis de Simonffy la Avram Iancu, el a primit doar un mesaj verbal: „Ce a fost a fost, acum e prea târziu“¹⁸.

Nu s-a schimbat deci concepția guvernatorului Ungariei față de problema recunoașterii drepturilor naționale ale popoarelor — ideea principală a secolului al XIX-lea și care a cuprins toate popoarele — nici cu ocazia celei de a doua încercări de înțelegere între revoluționarii maghiari și români, făcută de locotenent-colonelul Simonffy József, la 21 iunie 1849, cu toate că la 9 mai 1849 s-a publicat oficial că țarul Rusiei, Nicolae I s-a înțeles cu Franz Iosef că va veni în ajutorul Austriei în vederea lichidării mișcărilor revoluționare.

Kossuth și-a menținut poziția veche, deși o serie de elemente revoluționare maghiare, între care o grupare a radicalilor maghiari, cercul Márczius Tizenötödike (Cincisprezece Martie), susțineau necesitatea înțelegerii. Această grupare dorea să asigure popoarelor din Ungaria o autonomie largă, dar erau pentru acordarea unor drepturi naționale pentru popoarele din Ungaria și unii reprezentanți ai guvernului maghiar din străinătate, cum era de exemplu Teleki László, un bun cunoscător al Transilvaniei, care s-a adresat lui Kossuth sfătuindu-l „să dați tot ce se poate (naționalităților)“¹⁹. Dacă nu în timpul revoluției, mai târziu Kossuth își va regreta concepția sa greșită față de problema națională și va scrie: „Maghiarul și românul, românul și maghiarul își au fiecare viitorul fericit în unirea frățească, și nicidecum, dacă unul se lasă amăgit pe seama asupririi celuilalt, căci în acest caz pune mâna pe asemenea armă, cu care se lovește și pe sine“.

6. O acțiune semnalată de documente pentru o înțelegere între guvernul maghiar și Avram Iancu, afară de cea inițiată de N. Bălcescu, a avut loc la începutul lunii iulie 1849. Referitor la aceasta, arhiva guvernatorului Kossuth conține un document interesant, care se referă la primii pași ai acțiunii²⁰. În această perioadă, când evenimentele se precipitau cu o repeziciune deosebită, cercurile conducătoare maghiare foloseau diferite persoane pentru convingerea revoluționarilor sârbi, croați

¹⁶ S. Dragomir, *op.cit.*, p. 218.

¹⁷ Deák Imre, 1848. *A szabadságharc története levelekben, ahogy a kortársak látták*, f.a.p., 402.

¹⁸ S. Dragomir, *op.cit.*, p. 220.

¹⁹ Spira György, *op.cit.*, p. 557.

²⁰ Barta István, *Kossuth Lajos kormányzóelnöki iratai. 1849 ápr. 15 — aug. 15*, vol. V, Budapest, 1955, p. 763.

și români. Pe baza documentului arătat subliniem că guvernul maghiar a devenit treptat receptiv față de problemele sîrbilor, croaților și românilor și a fost gata să admită și concesii substanțiale, fără doar și poate în urma influenței lui Bălcescu asupra conducătorilor revoluționari maghiari din Ungaria. Astfel, la o veste primită din partea unei persoane sosite din Vidra de Jos, prin care se credea că Iancu ar fi de acord cu începerea tratativelor, Kossuth și guvernul maghiar erau gata să treacă la acțiune. Prin comisarul guvernamental arădean și apoi și pentru Banat, Török Gábor, care îl cunoștea pe Avram Iancu, guvernul dorea să aducă la cunoștința revoluționarilor din Munții Apuseni că sînt de acord cu asigurarea acelor drepturi ale românilor care erau compatibile cu integritatea țării și dorea o întîlnire între un reprezentant al guvernului și Iancu. Adresa semnată de Kossuth la 23 iulie 1849 și care trebuia să ajungă la Török Gábor și prin el la Avram Iancu s-a referit la conținutul Proiectului de pacificare²¹. Sursele ce ne stau la dispoziție nu lămuresc soarta acestei acțiuni.

7. Între timp situația revoluției din Ungaria a devenit foarte grea. Armata maghiară era silită să se concentreze pentru bătălia decisivă într-un triunghi pe locul unde Mureșul se varsă în Tisa. În astfel de condiții, după 6 săptămîni de activitate febrilă a lui N. Bălcescu, se reușea înțelegerea româno-maghiară. Actul de importanță istorică și care atingea și problema revoluționarilor din Munții Apuseni a fost semnat la 14 iulie 1849, la Seghedin de către Kossuth, ca guvernator al Ungariei, iar din partea românilor de N. Bălcescu și C. Bolliac. Actul — cum se știe prea bine — cuprindea două texte: proiectul de pacificare și tratatul privind înființarea legiunii române²².

Proiectul mai conținea o hotărîre importantă privind țărănimea. El declara că robotele și celelalte prestații feudale ale „curialiștilor“ și „hurubașilor“ sînt abolite²³.

Istoriografia noastră nu a subliniat pînă în prezent în suficientă măsură importanța acestei hotărîri privind abolirea tuturor prestațiilor, care oglindește întru totul concepția lui N. Bălcescu față de problemele sociale ale revoluției. El lega, ca și în principate, lupta de eliberare națională de cea socială, influențînd pe Kossuth să accepte lărgirea legii de desființare a iobăgiei adusă de dieta din Cluj, la 6 iunie 1848. Legea dietei a desființat numai robotele iobagilor, nu și ale curialiștilor, hurubașilor, adică ale jelerilor alodiali, deși numărul acestora în unele comitate se ridica la o cifră aproape egală cu iobagii. Această prevedere însă nu a fost introdusă în textul proiectului de lege al actului semnat de N. Bălcescu, C. Bolliac și L. Kossuth și care a fost prezentat de primul ministru Szemere camerei deputaților, la 28 iulie 1849, spre aprobare. Astfel mase întregi de țărani, ziși jeleri alodiali, au rămas în continuare în dependență feudală față de moșieri.

Pe baza principiilor „Proiectului de pacificare“, camera deputaților maghiari a votat și o lege a naționalităților cu caracter burghez. Istoricul maghiar Spira György menționează în legătură cu ea: „Legea naționalităților însă a rămas în urmă cu

²¹ *Idem*, p. 763.

²² S. Dragomir, *op.cit.*, p. 223—233.

²³ Barta István, *op.cit.*, p. 724—725.

un pas față de Proiect de pacification, ea a exprimat naționalitatea popoarelor mai palid, decît proiectul amintit²⁴.

8. Proiectul de pacificare, tratatului privind înființarea legiunii române, lărgirea legii de desființare a iobăgiei, legea naționalităților formulate și sugerate în mare parte de N. Bălcescu s-au născut în condiții extrem de grele, în pragul prăbușirii revoluțiilor. Fără să aibă vreun efect, din cauza înfrîngerii rapide a revoluțiilor de către armatele țariste și habsburgice, actele referitoare la înțelegerea româno-maghiară au totuși o însemnătate istorică. Ele exprimă dorința de colaborare a celor două popoare împotriva dușmanului comun pentru o viață liberă, independentă. Înțelegerea se datora în primul rînd activității marelui revoluționar N. Bălcescu și atitudinii lui Avram Iancu, care în principiu era de acord cu o înțelegere justă.

Aflînd de N. Bălcescu, de înțelegerea româno-maghiară, Avram Iancu, deși își dădea seama că eforturile revoluționarilor sînt pierdute, totuși trimite o scrisoare lui Kossuth în care, pe lîngă altele, subliniază sentimentele sale frățești față de națiunea maghiară și comunică hotărîrea să rămînă neutri față de armata ungară în tot timpul acestor lupte, neatacînd-o și apărîndu-se numai în cazul dacă ar fi atacați²⁵.

*

Avram Iancu a intrat în tezaurul tradițiilor revoluționare ca luptător consecvent al intereselor națiunii, al progresului social. Prin această schiță am încercat să scoatem în evidență o altă latură a personalității acestui erou: stăruința sa pentru o colaborare, pe baza principiilor egalității, cu revoluționarii maghiari în vederea reușitei luptei revoluționare pentru libertate și frățietate de la mijlocul secolului al XIX-lea. Eforturile sale și pe acest tărîm arată calitățile sale de remarcabilă figură istorică.

I. KOVÁCS

ÜBER DIE BEZIEHUNGEN DER UNGARISCHEN REVOLUTIONÄRE ZU AVRAM IANCU

(Zusammenfassung)

Die Arbeit, die auf eine in der Geschichtsschreibung weniger bekannte und benützte Dokumentation gründet, will zu einer tieferen Kenntnis der Beziehungen der ungarischen Revolutionäre zu Avram Iancu und dem von diesem „Helden der Westkarpaten“ geleiteten Volk beitragen. Sie möchte unterstreichen, dass ausser den grossen, repräsentativen Persönlichkeiten, auch eine Reihe geschichtlich weniger bekannter Elemente für eine brüderliche Zusammenarbeit eintraten. Diese weniger bekannten Leute verwandten verschiedene Methoden, scheuten keine Anstrengung, um die Kampfesinheit für nationale und soziale Befreiung zu erreichen. So bereichert die Arbeit unsere revolutionären Traditionen des Zusammenlebens und der Zusammenarbeit des rumänischen Volkes mit den mitwohnenden Nationalitäten.

²⁴ Spira György, *op.cit.*, p. 567.

²⁵ Deák Imre, *op.cit.*, p. 409.